

Protestacties in de Kinderbescherming

Nog nooit is de kinderbescherming zo in het nieuws geweest als in de laatste tijd en het is dan ook vanuit deze constatering dat wij gemeend hebben om in ons kaderblad enige aandacht aan de oorzaak van deze publiciteit te wijden. Wat is er aan de hand?

Kort gezegd, de reeds lang sluimerende onrust bij de werkers in de verschillende werkonderdelen der Kinderbescherming over het ontbreken van de zodanige middelen om het werk op enigszins verantwoorde manier te doen, is thans omgezet in een luid protest tegen deze situatie. Vanuit het internaatswerk is de actiegroep 'Het roze pamflet' ontstaan die recentelijk 'Het Zwartboek Kinderbescherming' heeft uitgegeven.

Vanuit het gezinsvoogdijwerk en het voogdijwerk ontstond de initiatiefgroep externe Kinderbescherming, die hard bezig is met de voorbereiding van een aantal acties.

Het is een verheugend verschijnsel, dat genoemde initiatieven door de 'werkers' in het veld genomen zijn. Want zij zijn het immers, die dagelijks de gevolgen ervaren van hun eigen onmacht door het ontbreken van de benodigde tijd en middelen. Het is wellicht goed om enige voorbeelden te noemen:

a) In het gezinsvoogdijwerk is de aanstelling van één maatschappelijk werker mogelijk indien er gemiddeld 65 gezinnen, en dat zijn dan plm. 110 kinderen, in behandeling zijn, terwijl dan tevens gemiddeld 40 vrijwillige medewerkers moeten zijn ingeschakeld bij deze hulpverlening. Uit diverse onderzoeken is vast komen te staan dat een maatschappelijk werker, wil hij verantwoord werken, niet meer dan 20 behandelingszaken en hooguit 10 begeleidingszaken kan behartigen.

Wanneer we dit afzetten tegen de subsidienormen en we weten dat de gezinsvoogdij in feite alleen maar behandelingszaken kent, dan zal het een ieder duidelijk zijn dat betrokken maatschappelijk werkers dusdanig overbelast zijn, dat zij niet tot echte hulpverlening kunnen komen. Het gevolg is dan ook dat in vele gevallen achter de feiten aangehold wordt, dat vele kinderen te snel uit huis geplaatst worden, dat onvoldoende aandacht aan de kinderen zelf besteed kan worden, enz. enz.

Het andere probleem is de subsidienorm van de vrijwillige medewerker, de gezinsvoogd. De hulpverlening moet, wil men voor subsidie in aanmerking komen, grotendeels door vrijwillige medewerkers verricht worden.

Deze eis is binnen de gezinsvoogdij, waar het in de meeste gevallen gaat om een ingrijpende hulpverlening, vaak niet mogelijk. Wanneer de overheid ingrijpt, omdat het volkomen mis gaat met een kind, dan vloeit daaruit de

verantwoordelijkheid voort om de hulpverlening zo deskundig mogelijk te geven. Een en ander behoeft niet te betekenen dat er helemaal geen vrijwilligers meer worden ingeschakeld — integendeel —, maar de verantwoordelijkheid voor de totale hulpverlening kan en moet hij niet dragen.

Naast bovengenoemde punten worden als noodzakelijke verbeteringen geëist voldoende mogelijkheden tot inschakeling van andere deskundigen dan de maatschappelijk werkers en meer materiële middelen.

b) In het voogdijwerk gelden weliswaar andere subsidienormen, maar ook hier is de taaklast van de maatschappelijk werker veel te hoog.

Dit is des te erger omdat in het voogdijwerk ongeveer de helft van de kinderen in kindertehuizen geplaatst is en uit dien hoofde frequent contact met hen zeer noodzakelijk is.

Bovendien wordt ook hier de hulpverlening ernstig bemoeilijkt doordat allerlei financiële regelingen (zakgeld pupillen, kleedgeld pupillen, aanschaf van fietsen etc.) niet meer aansluiten bij de huidige tijd en daardoor discriminerend werken voor deze kinderen.

c) In het internaatswerk worstelt men met het probleem dat het aantal groepsleid(st)ers per groep dermate onvoldoende is, waardoor te lange werktijden ontstaan, hetgeen de hulpverlening aan het kind nadelig beïnvloedt.

Daarnaast zijn ook de arbeidsvoorwaarden slecht geregeld. Een en ander is ook hier weer terug te brengen op het gebrek aan voldoende financiële middelen.

Naast de personeelsvoorzieningsproblemen worden de mogelijkheden van de internaten sterk beperkt door allerlei verfijnde financiële regelingen, waardoor essentiële verbeteringen op tal van gebieden (huisvesting, onderhoud, voeding, kleding, zakgeld, ontspanning, enz.) niet tot stand kunnen komen. Wanneer we deze essentiële klachten horen, rijst onmiddellijk de vraag: Hoe komt het, dat we nu pas over deze zaak iets te horen krijgen? Is er nooit eerder aan de bel getrokken?

Ons antwoord moet dan zijn: integendeel.

Het overleg dat gedurende een aantal jaren heeft plaatsgevonden tussen de particuliere Kinderbescherming en het Ministerie van Justitie, heeft slechts mondjesmaat geleid tot enige verbeteringen.

In dit overleg is steeds met veel klem gewezen op de nood situatie, die steeds duidelijker werd naarmate ook het zicht op de hulpverleningsmogelijkheden groter werd.

Door het feit dat de hulpverlening

in de Kinderbescherming in wezen een gemeenschapstaak is, gebaseerd op een gerechtelijke uitspraak, betekent dit dat de gemeenschap de plicht heeft om te zorgen dat die hulp zo effectief mogelijk gegeven kan worden. Dit kost geld, veel geld, dat zijn wij ons bewust. Het is vanuit dit oogpunt bezien, dat de benodigde financiële middelen dienen te komen uit de gemeenschapskas (Rijks-schatkist). In feite betekent dit, dat de noodzakelijke ingrijpende verbeteringen op het terrein van de kinderbescherming een zaak is van de hele bevolking van ons land, dus ook een politieke zaak. Het is daarom dan ook betreurenswaardig dat politiek gezien de kinderbescherming onvoldoende aan bod komt. Onder druk van de georganiseerde particuliere Kinderbescherming (via de Nat. Fed. voor K.B.) heeft de Tweede Kamer bij de begrotingsbesprekingen over 1968 (najaar 1967) de Minister van Justitie om een nota over de nood situatie in de Kinderbescherming gevraagd. Deze nota werd uitgebracht op 14 juni 1968 en werd op 13 december 1968 gevolgd door een openbare hearing door de vaste commissie van Justitie.

De behandeling van een en ander vond plaats in de Tweede Kamer op 22 en 23 april en 13 mei 1969.

Hoewel aangedrongen werd op spoedige maatregelen ter verbetering van de situatie, heeft de Kamer het niet weten op te brengen om daadwerkelijke toezeggingen aan de Minister van Justitie te ontlokken.

Conclusie zou kunnen zijn: De Kinderbescherming is nog geen kabinetskrisis waard!

Ook in Humanitaskring is de onrust groeiende. Dit heeft er toe geleid dat op initiatief van het hoofdbestuur alle betrokkenen bij het gezinsvoogdijwerk van onze vereniging — d.w.z. besturen en werkers — op 20 februari jl. bijeen zijn geweest om na te gaan hoe Humanitas zich zal moeten opstellen. Uit deze vergadering zijn een aantal voorstellen aan het hoofdbestuur gedaan, die inmiddels door dit college zijn overgenomen. De twee belangrijkste voorstellen willen we vermelden, nl.:

1. Het hoofdbestuur zal het initiatief nemen om tot een hernieuwde positiebepaling te komen met de partners in het bestaande overleg om gezamenlijk na te gaan welke wegen en middelen openstaan om alsnog op korte termijn tot wezenlijke verbetering te komen.
2. Het hoofdbestuur betuigt adhesie aan de initiatieven van de actiegroepen van werkers, die tot doel hebben de tengevolge van het subsidiebeleid onhoudbaar geworden werksituatie op korte termijn in gunstige zin te veranderen.

W. POST

Maatschappelijk werk - woningnood

Onderstaand artikel 'Maatschappelijk Werk - Woningnood' is geschreven op verzoek van de redactie van het kaderblad. De achtergrond van dit verzoek was de idee dat het maatschappelijk werk, met betrekking tot bijvoorbeeld de woningnood, fungeert als een lapmiddel voor gebreken in de huidige maatschappij en daarmee de fouten versluist. In vele gemeenten — ook in die waar afdelingen van Humanitas zijn gevestigd — ontstaan actiegroepen, om de aandacht van de overheid te vestigen op het woningprobleem.

Wat doet Humanitas? Ter zijde blijven staan, sympathie betuigen, meedoen...?

..... De redactie.

A. 1. Konfrontatie van het maatschappelijk werk met de woningnood.

Als maatschappelijk werkers van de afdeling Algemeen Maatschappelijk Werk van Humanitas in Amsterdam, willen wij u in het onderstaande iets laten zien van onze (droevige) ervaringen met de huisvestingsproblemen van onze cliënten.

Een groot gedeelte van ons werk bestaat uit het 'helpen' van mensen die door gebrekkige huisvesting in moeilijkheden verkeren. Een woning is een bestaansvoorwaarde voor ieder mens in deze samenleving. Wanneer aan deze voorwaarde niet of in zeer beperkte mate voldaan is, betekent dit een ernstige belemmering voor een goed 'meedraaien' in de samenleving.

Zo zien wij dat mensen die normaal zouden kunnen functioneren, door een slechte huisvesting zich met de grootste moeite kunnen handhaven of het net niet meer kunnen. En zij die toch al met velerlei problemen zitten gaan door de slechte woonsituatie nog gebrekiger functioneren.

Een gedeelte van deze mensen wendt zich tot Humanitas op de volgende wijze:

a. Men komt met de duidelijke vraag of wij hen aan een woning kunnen helpen of aan een andere woning.

b. Het woningprobleem komt pas naar voren aan de hand van andere problemen. Men komt met huwelijksproblemen, opvoedingsproblemen etc. Door op deze aanmeldingsproblemen in te gaan blijkt veelal dat deze worden versterkt door de slechte woonsituatie.

c. Dan is er een groep mensen die met een veelheid aan problemen hebben te kampen en deze allemaal terugbrengen tot het woningprobleem. Deze mensen zijn er van overtuigd dat als zij een betere woning zouden hebben daarmee al hun problemen zouden zijn opgelost. Zij worden zo geobsedeerd door hun huisvestingsprobleem dat zij niet in staat zijn hun andere problemen, veelal relationele problemen, te onderkennen laat staan hieraan te werken. Pas als aan hun eerste behoefte, een aangepaste woning, is voldaan, kan hulp worden geboden voor hun andere problemen.

d. De mensen uit de toeslagbuurten hebben deze woningen vaak geaccepteerd doordat de omstandigheden hen hiertoe dwongen. Zij ervaren de buurt

veelal als een getto. Dit gevoel wordt versterkt door de afwijkende regels die voor deze gezinnen gelden.

Als zij er echter eenmaal zitten komen ze er moeilijk weg. Een ruiling wordt niet toegestaan, als men op de afdeling woonruimte tijdig ontdekt dat het om een woning uit de toeslagbuurt gaat. De buurt is bestemd voor 'probleemgezinnen' en er mogen geen ongeselecteerde families inkomen. De selectie wordt door de afdeling woonruimte gedaan.

Een urgentiebewijs op psychiatrische indicatie heeft geen gevolgen voor bewoners in de toeslagbuurt, zij krijgen geen andere woning. Zolang deze gezinnen klein zijn passen ze echter heel goed in allerlei buurten, waar ze wel het gevoel hebben vrij te zijn.

Tegenover het grootste deel van deze hulpvragen staan wij machteloos. Het enige wat wij in bepaalde gevallen kunnen doen is in een rapport aan het bureau woonruimte de slechte sociale omstandigheden van de cliënt belichten. In de meeste gevallen krijgt deze cliënt een half jaar of langer een toewijzing van een woning van de afdeling woonruimte van de gemeente.

Willen wij echter met ons rapport op sociale indicatie effect blijven resulteren dan moet het aantal er van beperkt blijven. In de praktijk is het dan ook zo dat wij daar alleen toe overgaan, als de situatie van de cliënt dermate slecht is dat van desintegratie of dreiging daarvan kan worden gesproken.

Het feit dat men geen woning heeft of in een zeer slechte woonsituatie verkeert, wat dus wil zeggen dat niet is voldaan aan een elementaire bestaansvoorwaarde, is nog niet voldoende om in aanmerking te komen voor bemiddeling onzerzijds naar het bureau woonruimte van de gemeente.

2. Wij kunnen de cliënten niet helpen bij hun huisvestingsprobleem omdat

— er onvoldoende woningen zijn;
— er onvoldoende woningen zijn van goede kwaliteit, d.w.z. kwa grootte, comfort, geluidsdichtheid, aangepaste huur etc.;

— we te maken hebben met regels welke bepaalde mensen bij voorbaat reeds uitsluiten. Om recht te hebben op een urgentiebewijs moet aan de volgende voorwaarden zijn voldaan:

— men moet langer dan één jaar gehuwd zijn;
— men moet twee jaar staan ingeschreven in het bevolkingsregister en economisch gebonden zijn aan Amsterdam;
— alleenstaanden moeten 27 jaar zijn;
— men moet officieel gescheiden zijn. Leeft men gescheiden dan heeft men geen recht op een eigen woning;
— men wordt geacht te klein gehuust te zijn wanneer men met 2 of 3 personen over niet meer dan één kamer zelfstandig wonend of twee kamers inwonend beschikt, met 4 of 5 personen over twee kamers, met 6 of 7 personen over drie kamers. Deze indeling is niet aangepast aan de huidige levensbehoeften.

Maar waar blijft men in die tussentijd?

— voldoet men wel aan deze voorwaarden en komt men op grond daarvan in aanmerking voor een urgentiebewijs dan betekent dit nog niet dat men ook een woning krijgt toegewezen. Hier gaat op zijn minst dan nog 2 jaar overheen. Medische urgentiebewijzen hebben voorrang.

— door de nieuwe regeling van april 1969 worden zij die lid zijn van een woningbouwvereniging afgevoerd van de lijst van woningzoekenden bij de afdeling woonruimte van de gemeente. Het gevolg hiervan is dat cliënten die reeds jaren in het bezit zijn van een urgentiebewijs en op grond daarvan binnen korte tijd in aanmerking zouden kunnen komen voor een woning, deze rechter verliezen als ze lid worden van een woningbouwvereniging. Bij de laatste komen ze onderaan de lijst, onafhankelijk van hun urgentie. Bemiddeling onzerzijds op het beleid van de woningbouwverenigingen is niet mogelijk; Door onvoldoende rechtvaardigheid aan deze nieuwe regeling zijn heel wat mensen door onwetendheid hier de dupe van geworden;

— de regeling dat woningen met een huur beneden f 50,- en boven f 170,- vrij zijn gegeven, mag ogenschijnlijk een verbetering lijken, is dit echter niet in de praktische uitvoering er van. Het betekent n.l. dat huiseigenaren vrij zijn woningen toe te wijzen aan wie zij willen, dus aan hen die voor de eigenaar het meest interessant zijn. De mens die in staat zijn een oude woning op te knappen of een bedrag aan overnamekosten kunnen neerleggen zullen de voorkeur genieten. Hiermee wordt de groep van de minst draagkrachtiger uitgesloten.

B. Konfrontatie uitgedrukt in cijfers:

totaal aantal aanmeldingen bij het A.M.W. in 1969: 303
hiervan huisvestingsproblemen betreffende: 74

De bejaarden

bij deze huisvestingsproblemen heeft maatschappelijk werk bemiddeling kunnen verlenen: 18

heeft maatschappelijk werk deze bemiddeling NIET kunnen verlenen: 56

onze bemiddeling heeft gunstig resultaat gehad, n.l. een woning voor klient: 2

onze bemiddeling heeft dit gunstig resultaat (nog) niet gehad: 16

van de klienten waar maatschappelijk werk niets voor heeft kunnen doen, vonden zelf een woning: 11

verkeren nog in de zelfde benarde woonsituatie als ten tijde van aanmelding, voor zo ver ons bekend: 45

Van de 74 aanmeldingen, huisvestingsproblemen betreffende, in het jaar 1969, hebben 13 klienten een oplossing voor hun woningprobleem gevonden, waarvan slechts 2 door hulp van het maatschappelijk werk.

C. Konklusie.

Op grond van het bovenstaande konkluderen wij dat onze hulpverlening, de woningnood betreffende, zeer ontoereikend is.

De enkele klienten die wij daadwerkelijk hebben kunnen helpen bij het verkrijgen van een woning hadden toen reeds zeer veel schade ondervonden van hun slechte woonsituatie. En wij moeten er wel op bedacht zijn dat met het verkrijgen van een betere woonsituatie de gevolgen van eerdere frustraties niet zonder meer zijn opgeheven.

Indien wij op deze voet doorgaan dragen wij niets bij tot verbetering van de woningnood.

Bovendien wekken wij door zwijgzaamheid over onze onmacht valse hoop bij woningzoekenden en anderen.

Mej. J. Stapel
maatschappelijk werkster
afd. Amsterdam

Elke moderne samenleving heeft met vele vraagstukken (problemen) te maken. Dagelijks wordt in de pers over die vraagstukken geschreven en wordt erover in tal van bijeenkomsten gesproken. Hoe moet de opvoeding van onze kinderen geschieden, hoe moet het onderwijs in zijn verschillende vormen worden opgebouwd, hoe moet de sociale zorg zijn, wat moet geschieden tegen lucht- en milieuverontreiniging, enz. enz. Ook aan het probleem van de bejaarden schenkt men in toenemende mate aandacht. Geen wonder. Neem ons eigen land. Een 13 miljoen inwoners waarvan 10 percent boven de 65 jaar is en die 1.300.000 zijn allemaal kiezers. Ook hier elke dag een verscheidenheid van beschouwingen. Zojuist lees ik een zeer goede visie op het bejaardenprobleem. Het is ontleend aan het jongste boek van Simone de Beauvoir gewijd aan de oude mens. Een passage uit dat boek (de vertaling is van de recensent) luidt: **Hoe behoort een maatschappij te zijn opdat een mens, die oud geworden is, mens blijft? Het antwoord is eenvoudig: hij zou altijd als mens behandeld moeten zijn. Door het lot dat de maatschappij toekent aan haar niet-productieve leden, onmaskert zij zich zelf: zij heeft ze altijd beschouwd als materiaal. Ze erkent dat voor haar alleen de winst telt en dat haar 'humanisme' zuiver voorwendsel is.**

Ik geloof dat onze humanistische kijk op de samenleving aansluit aan de hier weergegeven visie.

En nu weer ons land. In dit artikel zij het mij vergund een van de meest opvallende kanten van het bejaardenprobleem aan te snijden, n.l. dat van de geldelijke kant. Tenslotte toch kan de mens, dus ook de bejaarde, niet alleen leven van mooie uitspraken.

U weet het, de bejaarden vormen zo een 10 percent van de bevolking. In sommige plaatsen meer, in de grote steden boven de 10 percent en in mijn woonplaats Den Haag meer dan 14 percent. Welnu kijk eens met me naar de geldelijke uitkeringen volgens de Alg. Bijstandswet. In Rotterdam ontvingen einde november 1969 (andere maanden geven overeenkomstige uitkomsten) ruim 25.000 personen wekelijks op basis ABW geldelijke steun. Van genoemd aantal waren niet minder dan ruim 17.000 boven de 65 jaar. Van de verzorgden in inrichtingen, dus aangewezen op bijstand, waren van de 4867 geplaatsten tegen de 4600 boven de 65 jaar. En in Utrecht, een stad met rond 300.000 ingezetenen, ontvingen tegen de 3100 personen regelmatig geldelijke steun waarvan ruim 2000 bejaarden. Het departement van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk deelt mee, dat 15 percent van de bejaarden, rond 180.000,

bijstand moet ontvangen. Maar gaat u dieper op deze gegevens in dan is de werkelijkheid nog ernstiger. Want duizenden die geen steun ontvangen leven net op de grens. Daarom is het noodzakelijk dat als eerste stap om tot een redelijke oplossing te komen, binnen de kortst mogelijke tijd de AOW-uitkering wordt opgetrokken tot het minimumloon, thans ruim f 148 per week.

Maar er moet op dit gebied meer gebeuren. De hele pensioenkwestie moet nu eens radicaal op de helling komen. Hoe is thans de situatie? Wat tot voor kort niet mogelijk scheen komt thans naar buiten. Allerwegen bestaat grote ontevredenheid ten aanzien van de huidige situatie op dit terrein. We hebben in ons land zo tegen de 1675 pensioenfondsen en daarnaast een 56 levensverzekeringsmaatschappijen. Al deze instellingen hebben hetzelfde doel, n.l. aan de mens die recht heeft op pensioen datgene uit te keren waarop hij of zij contractueel recht heeft.

Dat betekent in de praktijk — alleen het rijk heeft op dit gebied redelijke regelingen — dat je eerlijk, na b.v. 40 jaar, het aantal guldens krijgt die je schriftelijk beloofd zijn, maar dat die guldens tientallen procenten is ontwaard daar staat men buiten. Maar de premies en overeenkomstige bedragen welke regelmatig worden geïnd worden belegd op een wijze welke tot geweldige inkomsten leiden. Een voorbeeld ten aanzien van het Alg. Burgerlijk Pensioenfonds dat op dit gebied gelukkig zeer openlijk is. In 1968 bedroeg het bedrag aan inkomsten 5466 miljoen guldens. Aan pensioen werd uitgekeerd 944 miljoen. De rest werd gebruikt voor beleggingen. Soortgelijke gegevens kan men tegenkomen bij het bestuderen van de verslagen van de honderden andere fondsen en maatschappijen. Is dat nu allemaal wel nodig? Waarom moeten jaarlijks miljarden worden gebruikt ten behoeve van beleggingen e.d.? Men zegt, en je baserend op ouderwetse opvattingen is zulks juist, dat men de gepensioneerde de verplichte, de gegarandeerde uitkering wil verzekeren. Prachtig. Maar wat heeft hij aan die uitkering bij de voortschrijdend geldontwaarding? Waarom moeten zoveel instellingen zich voor deze 'goede' opvatting inzetten? Kijk, onze wegen, ons onderwijs, onze defensie, onze politie, en gaat u maar zo door, worden van jaar tot jaar uit de algemene middelen betaald. Deze algemene middelen vindt men via het belastingbiljet. En de uitgaven voor de genoemde en andere doeleinden worden van jaar tot jaar aangepast aan de mogelijkheden welke die belastingen bieden. Waarom moet nu het pensioen uit premies worden betaald en waarom moeten die premies

Christientje

dienen om kantoren, huizen e.d. te stichten? Dat doet men toch ook niet voor de andere hiervoren genoemde doeleinden? Als men, laat ik een voorbeeld geven, ervan uitgaat dat een miljard partijen (gehuwden en alleenstaanden) recht hebben op pensioen en laat ik dat pensioen per partij voorlopig eens schatten op gemiddeld f 11.000 per jaar, dan heeft men voor dit doel 11 miljard nodig benevens een bedrag voor de administratie e.d. Laat men de AOW ombouwen in de hier geschetste richting, dan stijgt deze van de 5 miljard van nu tot een 11 miljard. Het apparaat dat heel goedkoop werkt is er al. Natuurlijk moet men met minima (minimumloon) en maxima werken. Maar, en nu komt het nare; wat moet men beginnen met de zeker 60.000 personen die nu aan de vele fondsen en maatschappijen verbonden zijn? Er zullen overbruggingsregelingen moeten komen. Maar er blijven mogelijkheden tot het sluiten van aanvullende verzekeringen.

En dan het geld om kantoren e.d. te bouwen? Deze vraag komt zeker naar voren en is op zich zelf redelijk. Welnu, laat men dan ernstig het vraagstuk van het spaarloon overwegen.

Ziehier enkele kanten van het geldelijke probleem. Wellicht als er ruimte voor is, een volgende maal over andere kanten van het bejaardenvraagstuk.

MEYER DE VRIES

Christientje en de maatschappelijk werker Van der Ven, het leek er even op of deze namen een nationaal begrip zouden worden. Het vuur van de verontwaardiging is wat gedoofd en nu gaan de commissies aan het werk. Hieronder wordt het belangrijkste gedeelte van de brief van de commissie van consultatie inzake de beroepscode van de maatschappelijk werker aan de heer Van der Ven gepubliceerd.

De eerste vraag die in dit verband beantwoord dient te worden, is of u zich terecht beschouwt als maatschappelijk werker. De Commissie beantwoordt deze vraag bevestigend. Zij baseert zich daarbij op uw opleiding. Krachtens deze opleiding bent u in uw functie bij de Raad voor Kinderbescherming aangesteld en uw opdrachten uit hoofde van deze functie vervult u dus als maatschappelijk werker. Dit is ook in overeenstemming met art. 30 lid 2 van het Organisatiebesluit Raden voor de Kinderbescherming: De secretaris draagt het instellen van basisonderzoeken zoveel mogelijk op aan een maatschappelijk werker die aan het bureau verbonden is.

De tweede vraag die beantwoord dient te worden, is of het instellen van onderzoeken behoort tot de beroepsuitoefening als maatschappelijk werker.

De Commissie beantwoordt ook deze vraag bevestigend, er daarbij van uitgaande, dat het essentiële kenmerk van het beroep maatschappelijk werker is, dat het gericht is op het bevorderen van het sociaal functioneren van personen. Zij heeft daarvoor de volgende argumenten:

1. Onderzoeken ingesteld door maatschappelijk werkers hebben altijd betrekking op het sociaal functioneren van personen of gezinnen, in die zin dat zij erop gericht zijn zicht te verkrijgen op de wijze waarop personen hun verschillende sociale rollen vervullen, waarop zij zich in hun situatie tot anderen verhouden of in de wijze waarop leden van een gezin zich t.o.v. elkaar verhouden.

2. Deze onderzoeken hebben ten doel anderen op de hoogte te brengen van de hiervoor bedoelde gegevens met het oog op door dezen te nemen beslissingen, welke beslissingen in alle gevallen van invloed zijn op het sociaal functioneren van de betrokkenen. De consequentie van het voorgaande is, dat onderzoeken ingesteld door maatschappelijk werkers gekenmerkt worden door de benaderingswijze die kenmerkend is voor de beroepshouding van de maatschappelijk werker, d.w.z. dat de situatie tezamen met de betrokkene(n) verkend wordt en dat deze verkenning plaats vindt op basis van een relatie van vertrouwen.

De derde vraag die gesteld kan worden is, of onderzoeken in verband met het verlenen van een verblijfsvergunning gerekend kunnen worden tot de maatschappelijk werk-onderzoeken als be-

doeld in het antwoord op de tweede vraag. Ook op deze vraag meent de Commissie een bevestigend antwoord te kunnen geven.

Wanneer deze onderzoeken een minderjarige betreffen wordt immers een beroep gedaan op de Raden voor Kinderbescherming, omdat het in wezen gaat om de verkenning van een opvoedings-situatie van een kind in een pleeggezin. Op de verlening van een verblijfsvergunning volgt veelal het verzoek tot benoeming tot voogd en daarop volgt weer het verzoek tot adoptie. In dit perspectief waarin het functioneren van het pleeggezin als opvoedingsmilieu centraal staat moet het onderzoek met betrekking tot het verlenen van een verblijfsvergunning gezien worden, omdat hiermee de basis voor de verdere integratie van het kind — ook in formeel opzicht met de adoptie als sluitstuk — in het pleeggezin gelegd wordt.

In de concrete situatie stelt zich de vraag of er aanleiding was voor u om na de televisie-uitzending van 9 februari 1970 contact te zoeken met het gezin van Dinter. In het gesprek met de Commissie zijn de volgende overwegingen naar voren gekomen.

A. Het echtpaar van Dinter ging vóór de uitzending van de vooronderstelling uit dat u een positief rapport over hen als pleegouders had uitgebracht, op grond van uw bespreking van het rapport en het advies bij afsluiting van het onderzoek. In de televisie-uitzending van 9 februari werd door de heer van Dinter gesteld dat het rapport van de Raad voor Kinderbescherming negatief was. U meende dat het vertrouwen van het gezin van Dinter in u en in het maatschappelijk werk in het algemeen geschokt zou zijn.

B. Op 10 februari, de dag na de uitzending, belde mevrouw van Dinter u om te vragen of u al of niet gunstig geadviseerd had. Het telefoongesprek bevestigde uw vermoeden dat het vertrouwen in u als maatschappelijk werker geschokt is. Uit het feit dat mevrouw van Dinter in deze situatie aan u om opheldering vraagt, blijkt echter tevens dat tijdens het onderzoek een relatie met u is gegroeid.

C. In het telefonisch appél op de maatschappelijk werker ligt ook een vraag om hulp. De mededeling in de televisie-uitzending dat er een negatief rapport van de Raad voor de Kinderbescherming zou zijn, had het gezin in grote onzekerheid gebracht.

Congres Kinderbescherming en Research

E. Tenslotte was het voor het gezin van Dinter van belang te weten dat het rapport niet negatief was i.v.m. eventueel te ondernemen stappen tegen de uitwijzing van Christientje. Dit belang wordt geïllustreerd door het voornemen van de pleegouders om in het buitenland een nieuw bestaan op te bouwen, indien Christientje uitgewezen zou worden.

De Commissie is van oordeel dat u op grond van de hiervoor weergegeven overwegingen terecht gemeend hebt het gezin te moeten bezoeken. Het geschokte vertrouwen kon immers alleen door uzelf hersteld worden door hen nogmaals te doen kennis nemen van de inhoud van uw rapport. Het gebruiken van het woord rapport enerzijds voor het rapport van de maatschappelijk werker inclusief zijn advies en anderzijds voor het advies van de Raad voor de Kinderbescherming op grond van de gegevens van de maatschappelijk werker en andere overwegingen, had de zaak voor het gezin ondoorzichtig gemaakt. Dat u in de gegeven stress-situatie voor de cliënt de hulpverlening aan deze primair hebt gesteld, is in overeenstemming met art. 1 van de code voor de maatschappelijk werker. De Commissie tekent hierbij aan dat u de beslissing om met het gezin te spreken niet overhaast hebt genomen, maar na overleg met de supervisor, die part-time aan de Raad voor de Kinderbescherming verbonden is.

Rest ten slotte de vraag, of u terecht de plicht die u als maatschappelijk werker meende te hebben, hebt laten prevaleren boven het uitdrukkelijke verbod van de secretaris van de Raad voor de Kinderbescherming om contact op te nemen met de familie van Dinter.

De Commissie is van oordeel dat u inderdaad terecht de verplichting uit hoofde van uw beroep de voorrang hebt gegeven boven uw verplichting als ambtenaar, al betreurt zij het dat u uw motieven om het verbod te overtreden niet duidelijk hebt kenbaar gemaakt aan de secretaris. Zij baseert haar oordeel op de volgende overweging: In dienst van de overheid worden vele functies vervuld. Voor ieder van deze ambtenaren geldt als richtlijn dat zij de hun toevertrouwde taken zo goed mogelijk, d.w.z. i.o.m. de specifieke eisen die de taak stelt, zullen hebben te vervullen. Vertegenwoordigers van een beroep dat aan het doel waarop het gericht is, slechts kan beantwoorden als in de uitoefening daarvan bepaalde regels in acht genomen worden, zullen ook wanneer zij dit als ambtenaar uitoefenen gebonden blijven aan de verplichtingen van hun beroep. Indien nu voor bepaalde taken maatschappelijk werkers worden aangesteld, dan ligt

hierin opgesloten de gedachte, dat voor een juiste vervulling van die taken de specifieke mogelijkheden waarover de maatschappelijk werker krachtens zijn beroep beschikt, nodig zijn. Deze mogelijkheden zullen echter slechts dan gerealiseerd kunnen worden, als de maatschappelijk werker zich gedraagt als vertegenwoordiger van zijn beroep, hetgeen onder meer inhoudt dat hij de verplichtingen die uit zijn beroep voortvloeien, nakomt. In het onderhavige geval betekende dit: het primair stellen van de verplichting tot hulpverlening aan de cliënt.

De Commissie merkt hierbij op, dat een overeenkomstige redenering ook gevolgd is in het rapport van de Commissie Beroepsgeheim en Verschoningsrecht in het Maatschappelijk Werk (Commissie Langemeijer). In het door deze Commissie voorgestelde ontwerp van wet, worden maatschappelijk werkers in overheidsdienst uitdrukkelijk vrijgesteld van de aangifteplicht van misdrijven die in het algemeen voor ambtenaren geldt.

Het voorgaande samenvattend is de Commissie van oordeel, dat u zich terecht beroepen hebt op uw plicht als maatschappelijk werker het gezin van Dinter te bezoeken, ondanks het verbod van de secretaris van de Raad, gezien het feit dat voor een maatschappelijk werker de hulpverlening aan de cliënt de primaire verplichting is.

Ter gelegenheid van het 450-jarig bestaan van het Burgerweeshuis te Amsterdam wordt onder auspiciën van de Nationale Federatie voor Kinderbescherming van 25 tot en met 29 mei 1970 in het Congresgebouw te Amsterdam een congres gehouden.

Door een commissie bestaande uit prof. mr. J. C. Hudig, dr. D. Zuithoff, dr. D. Q. R. Mulock Houwer, drs. D. S. de Roos en P. A. Drillich is als thema voor dit congres gekozen 'Kinderbescherming en Research'.

Het programma ziet er als volgt uit:

maandag 25 mei

- opening
 - bekend making van de uitslag van de internationale prijsvraag door dr. D. Q. R. Mulock Houwer
 - inleiding over het 'Deutsches Jugendinstitut' door W. Hornstein
 - inleiding over het 'Centre de Formation et de Recherche de l'Education Surveillée' door H. Michard
 - inleiding over de Nederlandse situatie t.a.v. de research in de kinderbescherming door drs. D. S. de Roos
- dinsdag 26 mei
- in de 10 kleine zalen van het Congresgebouw zal op allerlei manieren aandacht geschonken worden aan de research in de kinderbescherming:
 - verslagen van afgesloten onderzoeken
 - research problemen
 - mogelijkheden en onmogelijkheden
 - mededelingen over lopende onderzoeken
 - films

Aan het eind van deze dag zal in een plenaire vergadering aan de Nederlandse kinderbescherming een 'blauwdruk' worden aangeboden voor een research instituut van de kinderbescherming. Dr. D. Zuithoff zal de presentatie verzorgen.

woensdag 27 mei

— de leden van de Nationale Federatie voor Kinderbescherming zullen in eigen kring de 'blauwdruk' bespreken, waarbij de samenstellers van de 'blauwdruk' toelichting zullen geven.

— excursies voor buitenlanders naar inrichtingen

donderdag 28 mei

— excursies naar inrichtingen

Deelnemers

Het congres is bedoeld voor allen die op enigerlei wijze met het werk van de kinderbescherming te maken hebben of te maken zullen krijgen. Dus voor de werkers uit het veld, de specialisten, bestuursleden, studenten aan sociale academies en universiteiten, enz. enz.

Geïnteresseerden kunnen zich voor het verkrijgen van uitvoerige inlichtingen wenden tot: Het secretariaat van het congres 'Kinderbescherming en Research', IJsbaanpad 3, Amsterdam.

De onbevangenheid is verdwenen...

aldus prof. mr. Th. W. van Veen in zijn lezenswaardige beschouwing 'Binnen bereik van de rechter', Wijsgerig Perspectief 1968, no. 4. Het is een treffende karakteristiek van het strafrecht in de jaren zestig: het is nodig gebleken schijnbaar vanzelsprekende zaken opnieuw te doordenken en te herwaarde- ren. De toenemende invloed van de gedragswetenschappen maakt het no- dig daarbij behalve de bedoeling ook de uitwerking en de gevolgen van het strafrechtelijk optreden onder de loupe te nemen.

In zekere zin is dit reeds in de jaren vijftig gedaan, maar dan toch toege- spist op de (ernstige) delinkwent als existentieel gegeven en als 't ware af- gesneden van de samenleving. Tegen- woordig groeit daarnaast een nieuwe belangstelling voor de wisselwerking tussen de strafrechtspleging en het zich steeds vernieuwende maatschappelijk gebeuren. Deze interesse omvat met name de beeldvorming over misdaad en misdadigers. Het strafrecht is immers geen absolute waarheid van alle tijden, maar wordt gekleurd door de samenle- ving waarin het geldt — en door de mensen die het toepassen.

Een teken van dergelijke nieuwe trends is het recente 'Beginselen van de crimi- nologie' door de pasbenoemde Rotter- damse hoogleraar prof. dr. G. P. Hoef- nagels. Het is een onconventioneel, provocerend, meeslepend maar toch een 'moeilijk' boek: terwijl men be- paald sympathie kan hebben voor som- mige denkbeelden van de auteur blijft men — om in zijn persoonlijke betoog- trant te blijven — nogal eens zitten met het 'nou, en'-effect, ja zelfs met het 'nou, nou'-effect.

Een typerend citaat: 'Wie criminoloog wil worden of strafrechter, gevangenis- bewaarder of -directeur, moet iedere misdaad tot zijn eigen mogelijkheden rekenen. Hij moet zich voorstellen hoe hij tot een moord komt, tot een diefstal kan komen, hoe hij een inbraak zal plegen. Hij moet weten dat er geen natu- urlijke grens bestaat tussen daders en niet-daders en dat een officieel strafba- re gedraging geen grensboom is tussen fatsoen en onfatsoen, moreel en immo- reel'.

Dit stukje ontmythologisering bevat twee elementen, die aanspreken: — terecht waarschuwt de schrijver te- gen vermenging van moraal en straf- recht (al ontkent hij even terecht het feitelijk verband tussen de twee niet) hetgeen o.m. leidt tot de volgende 'cleane' definitie: 'Misdaad is tot straf- baar feit benoemd gedrag'. In het straf- recht behoort niet de moraal van de de- linkwent ter discussie te staan, maar zijn uiterlijk gedrag, zijn 'rol'.

— terecht betreft de schrijver behalve

de positie van de delinkwent ook de rol van degenen die het strafrecht op hem toepassen in de beschouwing. Een verheugend blijk van aandacht voor 'democratisering', voor de vrijheidsge- dachte in het strafrecht. Het is een we- zenlijke uitnodiging tot zelfonderzoek, die recht doet aan de psychologische realiteit.*

Blijft echter de vraag of prof. Hoefna- gels in wezen niet dezelfde 'moraal- hersengymnastiek' vraagt van de straf- rechtstoepasser die hij afwijst wat be- treft de delinkwent. Ik zou zeggen: het gaat er niet om of degenen die het straf- recht toepast iedere misdaad tot zijn persoonlijke mogelijkheden rekent, maar of ook hij zijn rol, de hantering van strafrechtelijke reacties, even scherp ter discussie stelt als het gedrag dat er de aanleiding voor heet te zijn.

Een ander punt. De Rotterdamse crimi- noloog schrijft duidelijk toe naar een 'funktionele machtsuitoefening' door het strafrechtsapparaat als tegengestelde van een 'absolute' (die doel in zich zelf is). Functioneel, dat wil zeggen dat de machthebber zich 'laat leiden door de gewenste, feitelijk bereikbare effecten die hij op grond van zijn kennis weet of mag vermoeden en die vanuit zijn be- voegdheid binnen zijn reikwijdte lig- gen.' Dit leidt tot twee stellingen: de optimale strafrechtelijke reactie is de minimale. En: 'de straf is een proces en het proces een straf'.

Dat laatste is bijzonder waar. Iedere fa- se van de strafvordering, vanaf het eerste opsporingsonderzoek, betekent in wezen een escalatie van sancties. Prof. Hoefnagels vat deze samen in een schema, de 'sanctietrap'. De kunst van het straffen wordt op die manier: weten waar op te houden. En: weten hoe een proces te leiden. Terecht con- stateert de schrijver: 'Er is geen sociale psychologie van het strafproces. Er is nog geen andere leerschool dan de praktijk.' Hij vestigt ook de aandacht op het grote belang van de openbaar- heid van strafrechtspleging maar con- stateert tegelijkertijd in dit vlak een zich zelf versterkende vicieuze cirkel van vooroordelen.

Met dergelijke op zich zelf aanspreken- de signalementen zijn we er natuurlijk niet. En dan moet gezegd worden dat prof. Hoefnagels ons niet veel verder helpt. 'Optimaal is minimaal'. Akkoord, maar wat is minimaal? Wat is de bedoe- ling van dit boek? Het is geen leerboek of naslagwerk (zoals de 'Inleiding tot de criminologie' van prof. dr. G. Th. Kempe). Deze 'Beginselen...' worden voorts uitdrukkelijk niet gepresenteerd als 'ideologieën of leerstellingen', maar als een beschouwing 'over de aanvang van ons criminologisch den- ken'.

In het licht van het voorafgaande wekt het weinig verwondering dat dit begin- word gezocht in 'onze opvattingen, opinies, emoties, attitudes en denk- beelden over misdaden en misdadi- gers'. Deze 'barsten doorgaans van de vooroordelen'. De schrijver voegt hier- ontwapenend direct aan toe: 'de crimi- noloog, die hier in een vlammend be- toog tegen in ging, hoorde na afloop van een lezing een kollega tot hem zeggen: Ik ben het geheel met je vooroordelen eens'.

Hier blijkt het gevaar, dat veel van het — noodzakelijke — denken over straf- rechtsvernieuwing bedreigt: het vervan- gen van een bestaande cirkel van voor- oordelen door een nieuwe. Prof. Hoef- nagels zegt dat dit gevaar slechts te verkleinen is door wat hij noemt 'me- thodische onderkenning en reglemente- ring van subjectiviteit'. In een recent kranteninterview sprak hij zich wat di- rekter uit, namelijk voor 'een waarden- kiezende wetenschap, er moet ruimte komen voor sociale fantasie in de we- tenschap'.

Maar dan moet hij zijn boek ook rond- weg 'ideologisch' noemen. Dat kan zeer aanvaardbaar zijn. Zie G. van Bent- hem van den Bergh, 'De ideologie van het westen', Amsterdam 1969, pag. 16, die pleit voor 'zingeving, het ontwerpen van een kader waarmee verandering op specifieke punten kan worden getoetst en dat steeds moet worden herzien en aangepast aan de resultaten van we- tenschappelijk onderzoek enerzijds en de maatschappelijke ontwikkeling an- derzijds'. Blijft die fantasie. Ik zou lie- ver de nadruk willen zien gelegd op het ontwikkelen van mogelijkheden voor toetsing aan de resultaten van empirisch of experimenteel onderzoek. En liever nog dat dit onderzoek werd uitgevoerd in plaats van vaag aandoen- de meningspeilingen onder studenten. Wat dit betreft moet worden vastge- steld dat prof. Hoefnagels opvallend weinig hypothesen formuleert voor na- der onderzoek, terwijl daaraan waar- achtig toch wel behoefte bestaat.

F. KUITENBROUWER

De achterstelling

van

de vrouw

De achterstelling van de vrouw. Wat is daar nu aan te doen. Dat is vrij moeilijk om na te gaan, want de laatste jaren is er b.v. door politieke partijen niet een systematisch beleid gevoerd dat erop gericht is die achterstelling op te heffen. Betere tijden schijnen nu echter aan te breken en voor het geval de geïnformeerdheid binnen allerlei organisaties, die daar verandering in willen brengen te kort schiet, volgen hieronder enige gegevens en een hoeveelheid oproerige taal.

Waar manifesteert die achterstelling zich eigenlijk? In de betaling om te beginnen, in 1966 bedroegen vrouwenlonen 60 à 80 pct. van mannenlonen, zulks na invoering van gelijke betaling. In het structurele gebrek aan promotiekansen: een vrouw in de administratieve sector komt vrijwel nooit omhoog. In het onderwijs: 1 meisje tegenover 20 jongens neemt deel aan het leerlingenselsel; van de 16-jarige jongens volgt 60 pct. volledig dagonderwijs, van de meisjes 45 pct.; absoluut veel gunstiger dan in 1930, toen deze cijfers respectievelijk 18 pct. en 12 pct. bedroegen. Echter, de relatieve verhouding jongens: meisjes is nog niet zoveel beter en die verbetering is pas van de allerlaatste jaren: in 1961 nog was de deelname 60 pct. jongens, 30 pct. meisjes, dus relatief ongunstiger dan in 1930.

Bij het V. H. M. O. lijken de zaken er beter voor te staan: het percentage meisjes dat met een diploma de school verlaat is 40 pct., jongens 60 pct. Maar op de keper beschouwd is dat een zeer bedrieglijk gegeven, want vrijwel alle toename is gaan zitten in de MMS-diploma's, die geen toegang geven tot universitaire examens. Sinds 1930 is dan ook vrijwel geen verandering gekomen in het percentage afgestudeerde meisjes van HBS en Gymnasium; het bleef constant op 25 pct. De MMS heeft dus een gettofunctie vervuld, die, nu dit onderwijstype is omgezet in het Havo, niet verdwijnt, alleen maar versluierd wordt.

Tenslotte is er de achterstelling van de getrouwde vrouw, voor wie het principe van de volledige werkgelegenheid althans niet geldt: er is een structureel gebrek aan part-time functies van verschillend niveau maar de overheid voert op dit gebied geen enkel beleid. En aangezien er geen collectieve voorzieningen voor kinderen zijn (school- en werktijden vallen niet samen; crèches ontbreken) is de weg naar de maatschappij voor haar vrijwel geheel geblokkeerd.

Literaard moet er aan deze achterstelling iets gedaan worden. Maar campagnes en plannen zullen pas effect sorteren als ze losgemaakt worden uit een bepaald historisch denkpatroon: dat van de al dan niet voltooide, al dan niet mislukte emancipatie. Op die manier wordt het probleem van de vrouw namelijk gezien als een geïsoleerd verschijnsel.

Minderheidsgroep

In werkelijkheid hoort het echter thuis in een bepaalde context, die van de minderheidsgroep. Want vrouwen zijn een minderheidsgroep wier situatie enigszins lijkt op die van de Vlamingen in België (aantal), maar m.i. nog het meest verwant is aan die van de negers in de V. S. van dertig jaar geleden, omdat ieder spoor van trots en zelfbewustheid nog ontbreekt.

Vrouwen vormen een minderheidsgroep, maar een niet als zodanige herkende. Hoewel het onderwerp zich in een grote belangstelling mag verheugen — over de verschillende facetten van het verschijnsel wordt een stroom van literatuur gepubliceerd; alleen over negers als minderheidsgroep verschijnen als zo'n 50 studie per jaar — worden vrouwen in dit verband zelden of niet genoemd hoewel de definitie van het begrip uit The Encyclopedia of the Social Sciences bijna punt voor punt op vrouwen van toepassing is.

Wanneer in wetenschappelijke studies de minderheidsgroeppositie van vrouwen niet of nauwelijks onderkend wordt is het geen wonder dat het in de dagelijkse praktijk nog minder gebeurt. Dat betekent dat de anti-discriminatie-reflexen niet functioneren zodra het over vrouwen gaat. Een Nederlands blad bracht het vorig jaar een serie onder de titel 'Doe de Vrouw de Deur uit' en waande zichzelf vooruitstrevend in plaats van paternalistisch. In het kader van deze serie verscheen een interview met een bedrijf dat in de loop der jaren wat ervaring had opgedaan met part-time werkende vrouwen. Ja, zei de geïnterviewde functionaris, toen de conjunctuur terugliep moesten ze er natuurlijk uit, maar nu zijn we alweer bezig een nieuwe groep in te werken. Karakteristiek voor het niet-herkennen is niet dat dit soort dingen gebeuren, maar wel dat de interviewer de bedoeling had het betreffende bedrijf in de lucht te steken: het gaf dan toch maar het goede voorbeeld met zijn part-time activiteiten. Vrouwen (gehuwde, in dit geval) hebben het kennelijk nog niet zover gebracht als buitenlandse arbeiders; als die door teruglopende conjunctuur ontslagen dreigen te worden zijn er altijd nog wel tien journalisten die boos schrijven dat het onverantwoord is mensen eerst weg te lokken van huis en haard om ze vervolgens weer daarheen terug te verwijzen. In dit geval moch-

ten ze blij zijn dat ze een poosje later weer in genade werden aangenomen. Onlangs viel in de krant te lezen dat een Amsterdamse huishoudschool zou starten met een horeca-opleiding. Dit bericht werd feestelijk gerangschikt onder de rubriek 'Emancipatie.' Niemand scheen in de gaten te hebben dat het thuishoorde in een andere rubriek: 'Gettovorming'. Het begrip gettovorming slaat, in verband met vrouwen gebruikt, niet op huisvesting. De gettowet, toegespitst op sexe, luidt: als een beroep in aanzien daalt, komen de vrouwen erin; als een beroep in aanzien (en salariëring) stijgt, raakt het in handen van mannen. De horecasector zit in het verdomhoekje en prompt wordt voor vrouwen de mogelijkheid geschapen daarin een bestaan op te bouwen. Soms wordt het getto gesaneerd: een voorbeeld daarvan levert de verpleging die steeds meer van een verzorgend een technisch beroep wordt, waarin bovendien de salarissen aanzienlijk zijn verbeterd; dus is de omslag van het vrouwenberoep naar het gemengde beroep reeds begonnen. Hetzelfde staat ons misschien te wachten t.a.v. het bibliotheekwezen dat, zo las ik in de krant, aantrekkelijk gemaakt moet worden voor mannen.

Bewustwordingsproces

Het staat vast dat bepaalde minderheidsgroepkenmerken op vrouwen van toepassing zijn. Het staat evenzeer vast dat dit leidt tot bepaalde vormen van discriminatie. Desondanks zijn er maar weinig vrouwen en mannen, die zich rekenschap geven van de situatie.

Hoe komt het dat vrouwen en anderen zich zo weinig bewust zijn van hun eigen minderheidsgroepstatus? Een van de redenen lijkt mij te liggen in de ondoorzichtigheid van het systeem. Een heleboel vrouwen lopen wel rond met een vaag soort onlust, maar er is heel wat nadenken voor nodig om te zien dat losse fragmentjes levenservaring te rangschikken zijn tot een patroon. Toch bestaat dat patroon en het is als volgt te omschrijven: de man krijgt een taak toebedeeld op grond van individuele eigenschappen, een vrouw op grond van soortkenmerken. Dat werkt door op allerlei terreinen: het nijverheidsonderwijs bereidt jongens voor op een reeks van beroepen, meisjes daarentegen worden voorbereid op het huishouden en enkele beroepen in het verlengde van deze taak.

Ook een aardige illustratie vormen de sociale verzekeringen: als een vrouw in het huwelijk treedt en dus de prestaties levert die van haar worden verwacht, wordt er keurig voor haar gezorgd; bejaardenpensioenen zonder voorafgaande deelname aan het arbeidsproces,

ziekenfonds, A.W.W. als haar echtgenoot overlijdt.

De keerzijde van de medaille is dat bij huwelijk of zwangerschap haar maatschappelijke prestaties plotseling irrelevant worden: háár economische gebondenheid aan een bepaalde gemeente vormt geen argument voor het verkrijgen van een woonvergunning; als zij, ambtenaar in de zin der pensioenwet zijnde, overlijdt, hebben man en kinderen geen recht op enige vorm van uitkering, terwijl zij dezelfde premie betaalt, als haar mannelijke collega's. Wanneer zij, bij sollicitaties, als de beste kandidaat wordt uitgekozen maar tijdens het medisch onderzoek zwanger blijkt te zijn wordt zij afgekeurd, — een 9 maanden durende ziekte, tijdens welke normaliter 7½ maand gewerkt wordt, maakt iemand blijkbaar levenslang ongeschikt voor het bekleden van bepaalde functies.

Ik zou door kunnen gaan met het opsommen van bekende en minder bekende wrijfpunten. Het lijkt mij niet nodig. Belangrijk is dat al die punten en puntjes samen tekenend zijn voor ons sociale systeem, een systeem dat de vrouw via allerlei signalen laat weten dat haar slechts een onbezorgd leven beschoren is wanneer ze zich houdt aan het geijkte patroon. Het is de vraag of sommige vrouwen en mannen ooit in opstand gekomen zouden zijn tegen dit systeem als er niet twee, in feite even marginale maar psychologisch belangrijke frustratiepunten waren geweest, als er niet twee onmiskenbare stenen des aanstoots hadden gelegen: de belasting en de abortus.

Men discuteert al geruime tijd over de vraag of verandering van het belastingstelsel of verhoging van de aftrekregeling meer gehuwde vrouwen naar de arbeidsmarkt zal brengen. Dat lijkt mij een te louter economische benadering.

Waar het in werkelijkheid om gaat is de vraag: hoe wordt die belasting ervaren door vrouwen die werken of zouden willen gaan werken. En dat moet dan nog gezien worden binnen een bepaalde sociale context, waarin de man een baan heeft en de vrouw een baantje. Wanneer nu in de categorie waarin de man een redelijk of hoger inkomen geniet, de vrouw gaat werken — en juist in die groep zitten veel vrouwen met werkaspiraties — kan het voorkomen dat zij daarop nog geld moet toelagen, zoveel wordt er opgeslokt door fiscus en kinderverzorging.

De boodschap die haar door het systeem wordt gegeven luidt dan: U wordt door de gemeenschap meer gewaardeerd wanneer U Uw capaciteiten niet gebruikt dan wanneer U het wel doet.

Nog duidelijker liggen de zaken t.a.v. de abortus. Een vrouw die tegen haar wil zwanger wordt, verliest plotseling het recht en het vermogen haar leven naar eigen inzicht in te richten. In plaats van een individu wordt zij een vertegenwoordigster van de soort: de soort die voorbestemd is kinderen te baren. Zij wordt geconfronteerd met het onvoorstelbare paternalisme der medici, dat soms een paternalisme is in het kwadraat, nl. wanneer zij stellen dat zij — de medici — beter weten wat de vrouw eigenlijk wil dan de persoon in kwestie zelf. Dat betekent dat haar niet alleen de beslissingsbevoegdheid wordt ontnomen, maar dat zij als individu wordt ondermijnd: haar wordt namelijk aangepraat dat haar gevoelens en verstand niet zouden functioneren. Haar wordt te verstaan gegeven dat zij een soort ondermenselijk onderkruip is. Alles wat vrouwen meer hebben dan een baarmoeder om een vrucht in rond te dragen, een paar handen om de vloer te schrobben en, zo lang ze jong zijn, een plezant figuurtje dat in een tableau vivant bevallig kan worden gedrapeerd, wordt door de samenleving gekleinereerd. Het is franje en wordt getolereerd voorzover niemand er last van heeft.

Hoe komt het dat vrouwen niet herkend zijn als minderheidsgroep en zichzelf niet als zodanig hebben herkend? Als eerste reden noemde ik de ondoorzichtigheid van het systeem. Een tweede reden is, geloof ik, dat deze minderheidsgroep een extra obstakel moet nemen. Niet alleen dient zij minderwaardigheidsgevoelens van zich af te schudden, zij dient ook afstand te nemen van eigen en andermans moralisme.

Wanneer een vrouw geconfronteerd wordt met de nobele verontwaardiging van een arts, die meldt dat zijn respect voor het leven hem verbiedt over een zaak als abortus zelfs maar te praten, is haar eerste reactie er een van schuldgevoel: zij heeft kennelijk geen respect voor het leven. Wanneer een moeder van kleine kinderen gaat werken omdat zij haar werk interessant vindt is zij een ontaarde moeder; zij offert haar weerloze bloedjes op aan haar eigen egoïsme. Een functionaris van de Cemsto formuleerde het op doeltreffende wijze: 'Wij nemen geen vrouwen met kinderen in dienst want wij willen een kind zijn moeder niet afnemen.'

De vrouw moet zich emanciperen tegen eigen vlees en bloed in; zij heeft naast de maatschappij nog andere onderdrukkers: haar eigen man en kinderen. Iedere poging een eigen leven op te bouwen kan in ons sociale systeem geïnterpreteerd worden door de omgeving zowel als door haar zelf als een

poging haar man te ondermijnen; van daar dat een heleboel vrouwen de houding aannemen: 'hij mag er niet onder lijden dat ik ...' Een heleboel emancipatie mislukt omdat in een te vroeg stadium de zelfverloochening heerscht; een zelfverloochening die soms een masker vormt voor gemakzucht. Op welke medestanders kan deze minderheidsgroep nu eigenlijk rekenen? Niet op de steun van rechts. Rechts geloof in het behoud van de status quo en binnen de status quo is de vrouw bij uitstek geschikt en ook geneigd tot het verzorgen van man en kroost.

Wie doorbreekt de status quo

Het droeve is nu dat de zaak van deze minderheidsgroep evenmin populair is bij de doorbrekers van de status quo. Eerder wordt de laatste tijd druk gediscussieerd over het feit dat ons onderwijs, de in potentie aanwezige begaafdheid beter moet benutten. Wanneer iemand dan voorstelt eerst eens bij de meisjes te beginnen omdat intelligentieschalen laten zien dat in die groep in elk geval duidelijke reserves aanwezig zijn, wordt hem onmiddellijk verweten dat hij de democratisering van het onderwijs wil saboteren.

Tot voor kort ontbrak bij links interesse voor dit probleem. Immers, zolang de vrouw niet geëmancipeerd is, blijft het autoritaire gezin en bijgevolg de autoritaire maatschappij bestaan. Op zichzelf juich ik de bedrijvigheid van deze linkse groeperingen toe; mijn bezwaar is dat zij — althans, zo komt mij voor — de onzekerheid van vrouwen voor de handen alleen maar vergroten.

Een van de kwalen waar onze maatschappij volgens hen onder lijdt is de prestatiedrang, een prestatiedrang, die zo stellen zij, vervangen moet worden door minder op concurrentie gerichte bestaansvormen, waarin het onderhouden van warme menselijke relaties centraal zal staan.

Op zichzelf vind ik dat prachtig, het probleem is volgens mij alleen dat vrouwen van maatschappelijke en intellectuele prestatiedrang nooit enige last hebben gehad, dat hun minderheidssituatie nu juist voor een groot deel daaruit kan worden verklaard. Een wanneer sommigen dan zover gaan dat zij stellen dat de vrouw hierin de man het goede voorbeeld kan geven — Eva die na al die eeuwen Adam terugvoert in het paradijs — dan zeg ik: het is nooit voorgekomen dat de meerderheid de normen van de prestigeloze minderheidsgroep ging overnemen; pas als de mannenmaatschappij veranderd hebben kunnen we verder praten.

De tweede reden waarom ik de stellingen van links juist voor de vrouw risikant vind ligt in de afkeer die men daar

De peuterspeelzaal en het sociaal welbevinden van mensen

heeft van het arbeidsproces. Volgens links is het dubieus of meedoen aan de economie vrouwen werkelijk vrij zal maken; mannen immers zijn door hun meedoen alleen maar keurig geconditioneerde slaven geworden.

Hierbij ziet men, geloof ik, over het hoofd dat ergens in de diepte toch een relatie bestaat tussen financiële onafhankelijkheid en mondigheid, — een relatie die meestal pas zichtbaar wordt wanneer de mantel der liefde is weggevallen, wanneer, anders gezegd, het huwelijk is mislukt. Als de vrouw zelf geld verdient levert dat geen garantie voor optimale ontplooiing van haar persoonlijkheid, het lijkt mij wel een eerste stap naar evenwichtiger betrekkingen tussen de seksen.

Het derde verwijt dat links de emancipersters maakt is dat zij crèches eisen zonder dat daar onmiddellijk aan wordt toegevoegd dat dit anti-autoritaire crèches dienen te zijn. Ik geloof dat links zich hier vergist. Wat namelijk in de ogen van links belangrijk zou moeten zijn is dat mensen zich van hun positief bewust worden en vanuit die overerving eisen gaan stellen. In dit geval betekent dat dat een vrouw tegen het moralisme van de anderen en tegen haar eigen schuldgevoelens in durft te stellen dat het in de eerste plaats om haar belangen gaat, dat ze zich los wil maken van haar dienstbaarheid aan de soort. In een volgende fase kan dan best de opzet van die crèches worden bekeken, want natuurlijk is het belangrijk dat kinderen de beste kansen krijgen. Voor mannen mag dat eventueel prioriteit nummer één zijn; als vrouwen hun prioriteit niet zoeken bij de eigen groep wordt de vicieuze cirkel niet doorbroken.

In iedere samenleving pleegt men drie grote minderheidsgroepen aan te treffen: de jongeren, de bejaarden en de vrouwen. Binnen deze groepen bekleeden de vrouwen dan nog weer een uitzonderingspositie: bij hen is een kwestie van levenslang. Dat lijkt mij voldoende reden om bij het ontwerpen van een nieuw soort samenleving nu eens uit te gaan van hun belang. Het is de eerste keer in de geschiedenis dat zo iets zin heeft; het lichaam van de vrouw is immers niet langer haar noodlot; door kleinere gezinnen en langere levensduur is het mogelijk dat zij volwaardig meedoet aan de maatschappij. Het systeem moet dus veranderen en daarmee bedoel ik niets mystieks. Ik bedoel alleen dat een beleid wordt uitgestippeld dat de vrouw een kans geeft van haar minderheidspositie af te komen, en dat men zich bij iedere beleidsbeslissing afvraagt of deze daartoe bijdraagt of niet.

Joke Kool-Smit

Om een aantal redenen kon ik er niet onderuit in aanraking te komen met het verschijnsel Peuterspeelzaal. Die redenen waren zowel professioneel als persoonlijk namelijk: 1) ik word vaak geconfronteerd met een aperte behoefte in de samenleving aan opvangmogelijkheden voor het jonge kind. 2) ik ben zelf werkende gehuwde vrouw met twee kinderen van 3 en 4 jaar.

Mijn gezins- en maatschappelijke functie zijn niet altijd even goed te verenigen. De Peuterspeelzaal, zoals er op het ogenblik in ons land 200 draaiende zijn of in statu nascendi verkeren, variëren in omvang van kleine groepjes onder leiding van een moeder in de eigen huiskamer, tot georganiseerde speelgelegenheden voor groepen van 20-30 peuters in de leeftijd van 2-4 jaar. Ze stellen zich over het algemeen ten doel aan 2-4 jarige peuters regelmatig enkele uren per dag — één of meer vaste ochtenden per week — gelegenheid te bieden om te spelen op een bij hun leeftijd passende wijze, onder toegeweide en verantwoorde leiding. Er wordt gespeeld met groot en klein speelgoed, maar vooral met water, zand, klei, blokken, verf, kisten, lappen etc.

Er wordt zo weinig mogelijk pressie uitgeoefend op de activiteiten van de peuter. Een kind kan, wanneer het dat wil, of wanneer het niets anders wil (positieve of negatieve keuze) best in een hoekje blijven zitten en niets doen. Het zal duidelijk zijn dat het in hoge mate van de leiding afhangt of deze 'principes' inderdaad gevolgd worden of niet. Aangezien er (nog) geen opleidingen bestaan die de 2-4 jarige een taak stellen, hangt het voor een groot deel af van de persoon van de leidster of aan een aantal elementaire zaken voldaan wordt, zoals: receptieve aandacht voor het kind (afwachtinge aandacht, d.w.z. aandacht pas dan en in die mate waarin het kind het wenst, in tegenstelling tot dominerende aandacht). Soepelheid en speelsheid, wat 'ordelijke wanorde' (geen chaos), en een zekere vorm van harmonie of althans een harmonische sfeer.

De 'achtergrond filosofie' van de halvedag peuterspeelzaal is dat zij het kind een aanvullende opvoeding wil geven, niet een vervangende opvoeding. Het z.g. tweede educatieve milieu. De ouders voeden het kind op; de speelzaal vult aan.¹⁾

De speelzaal dient dan ook in de eerste plaats om de peuter ruimere ont-

plooiingskansen te geven dan thuis. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan situaties van kinderen in flats, kinderen zonder tuin, kinderen van overvatte of overzorgzame huismoeders, kinderen van alleenstaande vaders of moeders. Secundair — althans voor de speelzaal is dit secundair, voor de moeder kan het primair zijn — is de tijdelijke ontlasting van de moeder of ook van de vader, want sinds de laatste landelijke dag op donderdag 19 maart j.l. ter coördinering van al het speelzaalwerk in ons land, wordt er niet meer alleen gesproken over moeder en kind, maar juist over de ouders en het kind. Dan zien we ineens dat allerlei emanciperende bewegingen nauw met elkaar samenhangen. Zo werd er op deze landelijke dag een motie ingediend en aangenomen, die ongeveer als volgt luidde: 'Allen, hierbij... brengen met klem het volgende onder uw aandacht... Wij doen zowel een dringend beroep op de overheid, als op het bedrijfsleven om halve dagsbanen en tweelingbanen te creëren voor de vrouw en de man met gezinsverantwoordelijkheid.

De motie werd verstuurd aan de politieke partijen en aan de Ministeries van Onderwijs, Volksgezondheid en C.R.M. En dan zitten we opeens midden in de emancipatie. Emancipatie wil ik omschrijven als de strijd van het individu om zich te onttrekken aan hem opgelegde persoonsbelemmerende (rol)patronen, op weg naar het bewust kiezen van die weg, die dit unieke individu in staat stelt zich optimaal te ontplooiën en daardoor geluk deelachtig te worden. Het is mijn bedoeling in de loop van dit verhaal u aan te tonen dat de peuterspeelzalen niet alleen binnen de curatieve — (voor kinderen vanwege het licht-therapeutisch effect, voor de ouders bijvoorbeeld door enige tijd van het kind ontlast te zijn), maar ook binnen de preventieve sociale-actieradius vallen. Ook binnen de preventieve sfeer valt de verruiming van de mogelijkheid voor vrouwen om nu ook een maatschappelijke rol te gaan vervullen, of welke andere rol dan ook die voorheen binnen de wensen, maar buiten de praktische mogelijkheden lag.

Er zijn vele terreinen waarop de vrouw in (schijnheilige) dank de haar toegeschoven tweede-rangs plaats aanvaardt. Zo sprak ik kortgeleden een vrouwelijk raadslid die zei, dat ze zich er, omdat dat het meeste effect sorteerde, bij had neergelegd zich voor te doen als een weliswaar wat domme en naïeve, maar toch wel praktische huisvrouw. Een vraag in de gemeenteraad gaat dan als volgt:

Ja, Heren, u moet het me maar niet kwalijk nemen, ik heb nu eenmaal niet

1) Uitgave van de Stichting kinderspeelzalen Arnhem e.o.
De speelzaal. Anderhalf jaar speelzaalwerk.

zo'n technisch inzicht, maar als ik dit ontwerp nu eens gewoon als huisvrouw bekijk, dan lijkt het me dat... etc. Even later: ... ik weet natuurlijk niet of dat technisch te verwezenlijken is, maar... etc.

En alle wijze heren (waarvan 1/4 misschien van gelijk opleidingsniveau is als de betreffende vrouw) knikken dan vriendelijk, verdraagzaam medelevend en zeggen, dat zij als vrouw toch zo'n praktische inbreng in de Raad heeft, waarmee misschien wel rekening valt te houden. De heren hebben hun prestige gered, mevrouw heeft wat geschipperd met haar gevoelens, maar het heeft wel effect gehad. Het doel heiligt de midelen.

Dit is ook de reden dat we 'zielige' gevallen moeten ge(mis)bruiken om aan te tonen dat Peuterspeelzalen bestaansrecht hebben. Wezenlijke overwegingen, zoals een andere levenstaak van de vrouw dan alleen het moeder zijn, zijn niet acceptabel voor vele vroege vaders, die uit moeten maken of er al of niet financiële steun beschikbaar wordt gesteld.

Ook behoefte aan sociaal contact vanuit een werkkring zijn zaken waar vele mannen als vanzelfsprekend wel bij varen. Waarom hun vrouwen niet? Ik wil niet de indruk wekken hier een pleidooi te houden voor alleen vrouwenemancipatie. Het gaat om de emancipatie van mensen: mannen, vrouwen en kinderen. Hoeveel mannen zijn werkelijk met veel plezier op hun 16e, 18e of 24e jaar aan hun 'toekomst gaan bouwen'?

Het is waarschijnlijk niet na te gaan, omdat ook het rolpatroon van mannen zo ingebakken (geïntegreerd) is, dat een man zich niet eens zou durven afvragen of hij bijvoorbeeld niet veel liever de verzorger van zijn kinderen zou willen zijn, inplaats van iedere dag op zijn tenen te moeten lopen in een bedreigende werksituatie.

Wat betreft de emancipatie van kinderen: We kennen allemaal vanuit ons vak de verwennende, overbezorgde of supernette moeder die het haar kinderen onmogelijk maakt zich te ontplooiën. Ook is sinds enige tijd een experiment gaande vanuit de universiteit van Utrecht door professor Kohnstamm met als uitgangspunt de theorie dat kinderen in veel gevallen door hun ouderlijk milieu reeds op zesjarige leeftijd een achterstand hebben in taalvaardigheid, die o.m. door te grote klassen, niet meer wordt ingelopen. Het theoretisch ideaal: onderwijskansen voor iedereen gelijk, blijkt door een zo simpele en onvoorzien kink in de kabel al niet realiseerbaar te zijn.

De experimentele krèche van professor Kohnstamm, Amsterdam, Weteringschans 104, Stichting krèche en wetenschap)

werkt aan de ontwikkeling van de taalvaardigheid van kleine kinderen van 1½ tot 4 jaar in de hoop dat deze kinderen niet door achterstand in taalvaardigheid hun kansen zullen missen. (Bij dit experiment worden de ouders van de kinderen ook intensief betrokken). Verder zijn er inmiddels een tweetal (?) anti-autoritaire krèches in ons land op gang gekomen (in Duitsland bestaan ze al wat langer), waarvan er één in de 'Kosmos' voorheen 'Fantasio,' gehuisvest is. Buitenshuis werkende vrouwen met kinderen moeten altijd de moraliserende goed bedoelde uitlatingen van anderen over zich laten komen en dan toch nog zorgen er uiteindelijk geen schuldgevoelen van te vergaren. (de z.g. aangeprate schuldgevoelens die ook bij de abortus-prov. een rol spelen). De eenvoudige constatering dat ze zich er gelukkiger bij voelen is niet voldoende. Er moeten altijd 'dringende' redenen aanwezig zijn, zoals bijvoorbeeld: verlaten zijn door de echtgenoot, weduwe zijn e.d. De bevrediging van eigen inkomen van de vrouw is aardig, het wordt minzaam getolereerd — ze kan nu van haar eigen geld haar kleren kopen — maar de bevrediging die het schenkt om iets van de levensverwachtingen van jezelf waar te kunnen maken, is taboe. Een veel gehoord tegenargument, wanneer je het bestaansrecht van de peuterspeelzaal propageert bijvoorbeeld bij overheidsinstanties, is: maar wij mogen door de speelzaal financieel en moreel te steunen bij buitenshuis gaan werken van moeders toch niet gaan stimuleren? Ze 'horen thuis bij hun kinderen.' Dan denk ik — maar ik heb inmiddels ook al een beetje afgeleerd het hardop te zeggen in verband met het te bereiken doel — meet u zich dan wel het recht toe iemand de vrijheid te ontnemen om zelf zijn eigen levensvervulling te kiezen, louter en alleen door het onthouden van praktische mogelijkheden die een werkelijke keuze mogelijk maken?

Dat het verblijf van de moeder bij de kinderen geen vrijwillige keus is, omdat er geen sprake is van keus wanneer er geen alternatieven zijn, maar een door de samenleving gedwongen zaak, wordt door tegenstanders vergeten of genegeerd.

U begrijpt het: voorlopig mogen de meeste Peuterspeelzalen zich nog niet verheugen in financiële steun van overheidswegen, vaak ook niet eens in morele steun. Ik hoop echter, dat ik voor u, lezer, heb aangetoond dat de Peuterspeelzalen wel degelijk iets te maken hebben met het sociaal en individueel welbevinden van mensen, mannen, vrouwen en kinderen, zodat wij het tot onze taak mogen rekenen 'onze besturen te adviseren, waar mogelijk voor-

zieningen (n.l. peuterspeelzalen) tot stand te brengen waaraan in de plaatselijke samenleving behoefte bestaat, voorzover deze passen binnen de doelstelling van de Vereniging, maar dat laatste had ik u hopelijk al aangetoond

G. W. van Dijk-van Terwisga
maatschappelijk werkster
afd. Rheden (Gld)

Onze tijd

Wij zijn jong de aard ligt open
Lokt en roept met sterk geluid
Ons verlangen en ons hopen
Drijven ons de huizen uit.
Makkers laat het hoofd niet hangen,
Kijk maar in de zonneschijn
Wij gaan uit met sterk verlangen,
Want wij zijn jong
En dat is fijn!

(enigszins
verouderd lied
voor de jeugd)

Gewoon bijzonder

Dezer dagen verschijnt als publikatie van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk Humanitas, een boekje van 110 pagina's, getiteld: '**Gewoon bijzonder**', beschouwingen over bijzondere vormen van seksueel gedrag. Deze publikatie is blijkens de 'verantwoording' in eerste instantie — maar niet alleen — bedoeld om hen die zich in of buiten hun beroep met het helpen van mensen bezighouden: maatschappelijk werkers, verpleegkundigen, juristen, opvoeders — in het bijzonder voorzover zij hiertoe in opleiding zijn — van voorlichting te dienen en stof tot denken en gesprek te geven.

Teneinde de lezer in zeer kort bestek een beeld te geven van wat deze ongetwijfeld belangwekkende uitgave te bieden heeft volgt hieronder een opgave van de zes door vakkundigen geschreven hoofdstukken.

1. Drs. D. Zeldenrust, psycholoog

Gewoon bijzonder

'De mens is altijd meer geïnteresseerd geweest in het bijzondere dan in het gewone. Gewone dingen vallen niet op en stellen geen problemen. Bijzondere dingen trekken de aandacht en stimuleren tot denken.'

2. P. P. J. de Koning, psycholoog **Homofiel zijn**

'... ik zou in deze bijdrage iets willen realiseren van een 'ontmoeting met homofielen', door uit te gaan van hun eigen beleevingswereld zoals ik die in gesprekken met hen heb ervaren'.

3. Dr. W. J. Sengers, psychiater **Pedofilie**

In ruim tien jaar heb ik hooguit tien patiënten behandeld, voor wie de neiging of het gekomen zijn tot een pedofiel contact de hoofdreken van hun komst was. Dit artikel moet men dan ook maar zien als een soort zoeklicht over een menselijk veld, waar het nog erg donker is'.

4. C. Th. van Schaik, zenuwarts **Openbare schennis der eerbaarheid**

'Waarom pleegt een aantal mensen nu juist een bepaald delict (zoals exhibitionisme), en geen ander? Zijn er overeenkomsten tussen mensen die veroordeeld worden wegens verschillende vormen van strafbaar seksueel gedrag?'

5. Dr. S. van der Kwast **Incest**

Sexuele relaties tussen ouders en hun kinderen en de kinderen onderling zijn zeldzaam, meent schrijver. De verschillende vormen van incest zijn met elkaar nauwelijks te vergelijken psychologische verschijnselen.

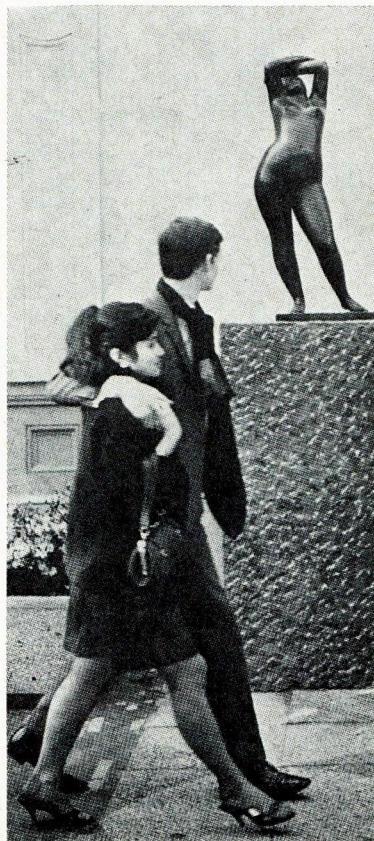
6. W. G. Mulder, zenuwarts

Prostituée en prostituut

Heftige afwijzing van prostitutie gaat gepaard met oogluikend toelaten en het toekennen van een onvermijdelijk nuttige functie in de samenleving.

Schrijver verduidelijkt de achtergronden van deze ambivalentie en bespreekt allereerst — maar niet alleen — de persoonlijkheid van de prostituée.

Te bestellen door storting van f 4,50 op girorekening 582000 van Centraal Bureau Humanitas Amsterdam met vermelding 'Gewoon Bizar'.
 ●

Na lang praten en discussiëren zijn tijdens het congres van Humanitas, gehouden in oktober 1969 te Enschede, drie resoluties aangenomen. De eerste met betrekking tot de samenlevingsopbouw, de twee andere over samenwerking met de zusterinstellingen voor maatschappelijk werk.

Het hoofdbestuur zou zich over deze problemen — wat gaan we doen in het kader van de samenlevingsopbouw en met wie en hoe gaan we samenwerken — moeten beraden.

Het gevolg van deze opdracht is geweest de instelling van drie werkgroepen: de werkgroep samenlevingsopbouw, de werkgroep samenwerkingsmodellen en de werkgroep GISD (Gemeenschappelijk Instituut Sociale Dienstverlening).

De eerstgenoemde werkgroep heeft tot taak na te gaan wat Humanitas in het verleden aan samenlevingsopbouwactiviteiten heeft verricht en wat haar beleid in de toekomst zal zijn. In het eindrapport zullen de uitgangspunten worden geformuleerd. Duidelijk omschreven taken zullen niet worden genoemd daar de samenlevingsopbouw, naar het inzicht van de werkgroep sterk afhankelijk is van tijd en plaats.

Werkgroep G.I.S.D. Bij de instelling van een gemeenschappelijk instituut voor Sociale Dienstverlening is het de bedoeling, dat de dienstverlening van de provinciale samenwerkingsorganen aan de functionarissen in het grondvlak gebundeld wordt. Dit houdt in, dat de werkbegeleiding, advisering, supervisie, training, etc. vanuit een centraal provinciaal orgaan geschiedt. Indien een dergelijke samenwerking tot stand komt zal dat een grote kwalitatieve én kwantitatieve verbetering zijn. De werkgroep houdt zich bezig met het vaststellen van voorwaarden en taken, waaraan een G.I.S.D. zou moeten voldoen.

De werkgroep bezint zich op voorwaarden tot samenwerking. Zowel de te stellen minimale eisen als het maximaal wenselijke zal daarbij worden bekeken. De werkgroep wil komen tot praktische richtlijnen door stap voor stap het samenwerkingsproces te volgen en daarbij in te gaan op de zich voordoende problematiek. De taken, de deelnemers en het werkgebied staan bij de bezinning van de werkgroep centraal.

De werkgroep zal zich verder uitspreken over de wenselijkheid van fasen in het samenwerkingsproces en zich bezinnen op de noodzaak van een (provinciale) indeling in regio's en het afstemmen van deze regio's op elkaar.